

การแก้ไขปัญหายาเสพติด

ในเยาวชนกับการเปลี่ยนแนวคิดผู้ใหญ่

พจนีย์ สาธิพันธ์

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส.

ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในปัจจุบัน ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า “เยาวชน” ถือเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความสำคัญมากที่สุด และอาจมีส่วนมากกว่ากลุ่มประชากรอื่นๆ ด้วยซ้ำ จึงเป็นที่มาของคำว่าเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ซึ่งผู้เขียนได้ยืมคำๆ นี้ครั้งแรกที่สำนักงาน ป.ป.ส.และมักจะได้อินบ่อยครั้งขึ้น

ผู้เขียนตระหนักว่า ทุกฝ่ายให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนมาเป็นอันดับต้นๆ และมีการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชนเรื่อยมา โดยเฉพาะการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ “รั้วโรงเรียน” ซึ่งเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ 5 รั้วป้องกันที่ถือว่ามีความสำคัญยิ่งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชน เพราะเยาวชนส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนมากกว่าอยู่ที่บ้าน ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะมีส่วนช่วยเหลือหลอมให้เยาวชนห่างไกลยาเสพติด ถ้าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันดำเนินการแก้ไขปัญหายาอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม ก็จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืนได้

เป็นที่ทราบกันดีว่าปัญหายาเสพติดในปัจจุบันก็ยังไม่มีการลดน้อยลง มีหน้าซ้ำกลับมีจำนวนเยาวชนที่เสพยาเสพติดเพิ่มมากขึ้นทุกปี รวมทั้งอายุของเยาวชนก็น้อยลงเรื่อยๆ เกิดอะไรขึ้นกับเยาวชนเหล่านั้น? ทั้งๆ ที่เราพยายามดำเนินการป้องกันและแก้ไขมาโดยตลอดแต่ปัญหาที่ไม่ได้ลดลง จนมีคำถามมากมายเกิดขึ้น ซึ่งมักจะเป็นคำถามซ้ำ เช่น ทำไมเยาวชนจึงเสพยา? โดยมักมีคำถามพ่วงท้ายอีกว่า.. ทำไมพ่อแม่ไม่ดูแล? ทำไมครูไม่ดูแล? ทำไมคบเพื่อนไม่ดี? ทำไมตำรวจในพื้นที่ไม่ดูแล? ทำไม ป.ป.ส. ไม่ดูแล? ทำไมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ดูแล? ทำไม? ทำไม? ทำไม? และทำไม? และก็จะได้อีกคำตอบซ้ำๆ กันเช่น

เด็กแว้น ย่านถนนบางนาตราด

“... ก็อยากลอง ไม่คิดว่าจะติดตามเพื่อนนะที่ เก่หัดคืออก ไม่เสพก็ป๊อค อะดิ ไม่ได้ห rokok เคี้ยวเอ้าท์ แมนๆ เค้าก็ทำกันทั้งนั้นแหละ ชิวๆ พื่ออย่าคิดมาก ...”

คุณป้าขายกับข้าวที่ตลาด

“... ก็เด็กมันไม่รักตัวเอง จะเอาอะไรกับเด็กบ้านแตก พ่อแม่คงไม่มีเวลาให้ ก็มันเรียนสถาบันแบบนี้ ยังไงมันก็ไม่รอดคบเพื่อนแต่ละคนสิ เจริญทั้งนั้น เป็นลูกเรตตายเลย พ่อแม่บอกมันยังไม่ฟังเลย แล้วเราเป็นใครอย่างดึกว่า ปัญหาโลกแตก ช่างเถอะ! อย่าไปยุ่ง ไม่ใช่ลูกเรา ...”

คำตอบของต่างคน ต่างวัย ย่อมมีข้อแตกต่างเสมอ ประเด็นคำตอบอาจจะไม่ตรงใจผู้ถาม ในขณะเดียวกันประเด็นคำถามก็อาจจะไม่ตรงใจผู้ตอบ ทำให้ต้องตอบแบบเลี้ยวๆไป และหลายครั้งคำตอบที่ได้รับมักจะไม่ตรงกับความเป็นจริง ส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกันก็เป็นได้ ในบางครั้งเราต้องตั้งคำถามกับตัวเองด้วยว่า ได้อะไรจากคำตอบเหล่านั้นบ้าง มีนัยยะอะไรในคำตอบ โดยเป็นที่น่าสังเกตว่าทุกคนจะเพียรถามคำถาม “ทำไม?” อยู่ตลอดเวลา แต่มักจะละเลยที่จะถามว่า “ต้องการอะไร” เพื่อให้ผู้ตอบสามารถที่จะตอบถึงความต้องการของตนเองเดี๋ยวนั้น แทนที่จะไปใช้เวลาในการหาสาเหตุ ในเรื่องนี้ผู้เขียนคิดในแง่ของความเป็นวัยรุ่นมากกว่าก่อนว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่ไม่คิดอะไรมาก ต่อให้ถามคำถามมากมาย เค้าก็จะตอบง่ายๆ สั้นๆ ดังนั้น ถ้าเราต้องการทราบปัญหาของวัยรุ่น ผู้ใหญ่จำเป็นที่จะต้องคิดแบบวัยรุ่นด้วย และถ้าเราจะเปลี่ยนคำถามโดยถามว่า

เยาวชนเสพยา เพราะต้องการอะไร

“ต้องการเพื่อน ต้องการการยอมรับ ต้องการเรียกร้องความสนใจ ต้องการอยากรู้ อยากลอง”

พ่อแม่ต้องการอะไรในการแก้ไขปัญหาลูกเสพยา?

“ต้องการให้ลูกอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ต้องการให้มีเพื่อนดี ต้องการให้เรียนในโรงเรียนดี”

ครูต้องการอะไรในการที่จะแก้ไขปัญหาเยาวชนเสพยาในโรงเรียน?

“ต้องการความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องการความร่วมมือจากผู้ปกครอง ต้องการสนับสนุนงบประมาณ ต้องการคู่มือการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด”

จะเห็นได้ว่าคำถามทำให้ผู้ตอบสามารถตอบได้ง่ายขึ้น ตรงประเด็นมากขึ้น มีอคติน้อยลง ตรงใจผู้ถาม โคนใจผู้ตอบ ทำให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานในขั้นตอนต่อไปง่ายขึ้น

การแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนไม่ใช่เรื่องง่าย และก็ไม่ใช่เรื่องยากจนเกินไป การดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนไม่ได้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบรั้วโรงเรียนเท่านั้น แต่ทุกรั้วสามารถเชื่อมโยงกับปัญหาของเยาวชนได้ทั้งหมด เราจะปฏิเสธไม่ได้ว่ารั้วชายแดนก็มีเยาวชน รั้วชุมชนก็มีเยาวชน รั้วสังคมก็มีเยาวชน และรั้วครอบครัวก็มีเยาวชน ดังนั้นการแก้ไขปัญหายาจึงจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการจากทุกภาคส่วน และการบูรณาการจากทุกรั้ว เพื่อให้การดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนเกิดกลไกขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย และส่งผลให้เกิดการแก้ไขปัญหายาที่สำเร็จได้ตามเป้าหมาย คือ สามารถบำบัดเยาวชนที่เสพยาให้เลิกแล้วไม่กลับไปเสพยาอีก สามารถลดพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชนในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้เยาวชนได้ ซึ่งสำหรับผู้เขียนแล้ว คิดว่าปัญหายาเสพติดในเยาวชนจะแก้ไขได้ บางครั้งผู้ใหญ่ต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดให้เป็นเด็กบ้าง (บางเวลา) เพื่อที่จะได้รู้ถึงปัญหาที่แท้จริงของเด็กว่าเขาต้องการอะไร? ใช้บรรทัดฐานที่เกิดจากความต้องการของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ และคราวนี้ก็จะทำหน้าที่ของผู้ใหญ่แล้วว่าจะวิเคราะห์ความต้องการนั้นได้อย่างไรบ้าง สามารถดำเนินการตามคำร้องขอได้มากน้อยแค่ไหน และถ้าไม่ได้จริงๆ จะมีแนวทางอื่นใดบ้างที่จะทดแทนได้ รวมถึงการพิจารณาความเหมาะสมของเหตุและผลของปัญหา มีทางออกให้เด็กเลือกบ้าง อย่างน้อยเขาจะได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาของเขาเองด้วย ผู้ใหญ่ไม่ควรหิบบิ้นในห้อย่างเดียว เพื่อในท้ายที่สุดแล้วจะได้แก้ไขปัญหายาที่มีต่อเนื่องมาเนิ่นนานได้บรรลุผลอย่างยั่งยืน และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติที่เรารักต่อไป

ที่มา พจนีย์ สาธิพันธ์ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส., วารสาร เพื่อนวิทยากร ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2552-มกราคม 2553 หน้า 16-18.

